

מִסְכֵּת רֵאוּבֵן בְּרִינִין בְּאַמְרִיקָה

מאת ד"ר ישראל שפירא

מכל הסופרים העברים שיד ושם להם בכנין הספרות העברית החדשה והתחיה הלאומית בישראל לא היה איש יותר חי ופעיל מראובן בריינין. לא היה סופר עברי כמוהו שיהא מעורב כל כך עם בני דורו, בנעוריהם ובקוניהם, מכל הסוגים ודמפלגות, בכל אתר ואתר. לוחם ודולם מטבעו, תוסס ומבעבע, פורץ גדרים וסולל דרכים, מעולם לא שקט על שמריו. לא התכוץ ברשות של ד' אמות ולא נשאר על מקום אחד. תמיד שאף לעולמות חדשים, למרחביה, מבלי צמצום וגבול, ולהתתמם לאורם של אישים בעלי מעוף ובעלי קומה. בגדולות התהלך. ובהיותו אוהב את הגדולות כו לקטנות ושנא את הנמושות. ופולחן גבורים זר היה לו. אם תש כחם של אליליו שזה עתה כרע להם ברך לא היה מהסס אף רגע לשכרם ולנתצם ולהקים תחתם אלילים אחרים, יותר נאותים לפי דעתו וטעמו. יש שהיה מתיר היום מה שהיה אוסר אתמול, סותר מה שבנה מקודם וכל ענין יהודי ואנושי היה קרוב ללבו. תמיד חפש בקש וחי עם דופק הזמן. והוא ידע את העולם היהודי לכל שכבותיו ופלגותיו בכל ארצות פזוריו. לרגל מסעיו התכופים בשנות חייו הארוכים במלוא רחבי התבל, מקומות ששם יהודים נחתים, הכיר את מוריהם ומדריכיהם, נשיאיהם ומנהיגיהם על פי ראייה ועקב אחרי כל מה שהתרחש והתדרוה בדתיים ובספרות מבפנים ומאחורי הקלעים. חוץ מזה, ראובן בריינין ישב ישיבת קבע בערי המטרופולין שבהן נטו חוטי ההיסטוריה של ישראל ועמים והיה קרוב אל קוראי הדורות, יוצרי התרבות ובוראי האסכולות. והוא היה אחד מן הסופרים המועטים בדורו שעשה פומביות לרזרבות העברית בין בני ברית ושאינם בני ברית בעולם הכללי הגדול מחוץ לרחוב היהודים.

ראובן בריינין תפס עמדה מיוחדת בתור סופר ובתור איש. ישותו היתה מרגשת בכל מקום שישב. בהיותו מעורב עם הבריות ואוהב חיים היה יוצא גם לפני הקהל. במוסקבה או בפטרסבורג, בווינה או בברלין, בניו-יורק או במונטריאל, ערי המרכז שבכל אחת מהן בלה מספר שנים, הרגישו את מציאותו. אם לא מצא במה קבועה, היה בונה במות לעצמו וסביבו תמיד נקהלו

חבורות חבורות שצמאו לדבריו והשתעשעו בחברתו, כי ביתו היה תמיד בית ועד לחכמים וסופרים. בריינין נתחבר על הקוראים העברים — ודעת הקהל נמשכה אליו עוד בראשית כתביו מעל עמודי העתונים העברים בעודנו צעיר לימים — מצד סגנונו הרענן, הרצאתו הנוחה והנושאים החדישים שהכניס לתוך הספרות העברית, הקסים את הבאים בקרבתו באישיותו הנהדרה. הכרת פניו ענתה את האמן שבו. היה לו מן הקסם והיופי הצודדים לבבות.

עבודתו הספרותית והצבורית כולה רקומה ושזורה באותן הארצות והסביבות שבהן חי ופעל וכמה תקופות לה. הראשיות שבהן הן התקופה הרוסית, התקופה הגרמנית והתקופה האמריקאית. אך כל תקופה קובעת פרשה בפני עצמה, כל אחת מהן עשירה בקוים ושרטוטים מיוחדים להארת פרצופו הרוחני של ראובן בריינין. כאן הדברים מוסבים, מעין קצת זכרונות, על התקופה האמריקאית, הפרק האחרון והארוך ואולי גם כבד המשקל במסכת חייו.

כשלושים שנה ישב ראובן בריינין בארצות הברית. במותו היה זקן הסופרים העברים באמריקה. בעשר השנים האחרונות לימי חייו כמה סטיות וסתירות חלו במהלך דעותיו ומעשיו שהקדירו שמיו בעבים והעיבו את הזהר וההדר שהיו לו מלפנים. כמה מחסידיו ומעריציו נהפכו ליריביו ואנשי חרמו ויש שדנו אותו לכף חובה עד בכדי להוציאם מחוץ למחנה, איתו המחנה שהיה בין מקימיו ומצביאיו הראשונים. ובאמת נשתתק קולו העברי זמן רב. אולם על אף כל אלה גדולתו של ראובן בריינין במקומה עומדת. הוא היה כח פורה ומבורך גם בארץ החדשה. כשיסכמו בפרוטרוט את פרשת עבודתו הספרותית והצבורית, ימצאו חלק גדול והגון שנוצר על ידו גם באמריקה. שנות מספר הרי היה עורך עברי והשתתף בתמידות בעתונים ומאספים שיצאו על ידי אחרים. אם גדול המעשה יותר מן העושה, יש לזקוף על חשבוננו מפעלים ומעשים ששמשו גורם לקדמת התרבות העברית בארצות הברית. הוא היה ממבשריה הראשונים של הספרות העברית החדשה, בזמן שמעטים עוד היו דורשיה באמריקה וקרב אליה לבות רחוקים. התנועה העברית קבלה צורה ממשית, חיים חדשים הופחו בקרבה בהיותו אחד העומדים בראשה.

בבוא בריינין לניו יורק בשנת תר"ע, כארבע שנים לפני מלחמת העולם, התנועה העברית כלה בנס היתה עומדת. הרעיון הלאומי טרם ימצא לו מסלות בקרב שכבות העם. גורל הספרות העברית הפקד בידי חבורה קטנה של סופרים צעירים וסתם חובבי שפת עבר. אחדים מסופרים הצעירים ההם תופסים כיום מקום נכבד בהיכל הספרות. נאמני העברית האלה עשו כל מה שהיה בכחם ולמעלה מכחם להעיר ולעורר את האהבה אל הקנינים התרבותיים העברים. נסיונות רבים נעשו להפצת השפה העברית ולהטבת החנוך העברי. הוציאו גם עתונים ומאספים. אך עם כל האפשרויות שנגלו לנגד עיניהם קצרה ידם לברוא מרכז רוחני עברי מעורה ומשורש בקרקע גדולה. מפורדות ומפורדות היו השבלים הבודדות. העברים תעו כצאן בלי רועה ולא נמצאה יד לקבצם ולאגדם ולנהלם

על מי מנוחות. הופעתו של ראובן בריינין על אדמת אמריקה נחשבה איפוא למאורע גדל ערך. כל מי שדבר העברית נגע אל לבו צהל ושמה לקראת בואו. ראובן בריינין היה לגבור היום. פרסומו הגדול הלך לפניו ולפתחו בבתי המלון השכימו אישים מכל המינים. ותכתב זאת לדור אחרון, כי לפניו לא חלקו כל כך הרבה כבוד לשום סופר עברי. בכלל, בימים ההם לא באו סופרים עברים בעלי שם לארצות הברית כבימינו אלה, לראות או להראות. שני לו היה הד"ר שמריהו הלוי שקדמהו וגם כן נתקבל בזרועות פתוחות. אבל הכבודים שפזרו לשמריהו הלוי בבקורו הראשון לא עלו בחלקו בשביל גדולתו היתרה בספרות העברית. הוא נתכבד כעיקר בתור בא כח היהדות הרוסית, כמי שהיה חבר הדומה, ודרך אגב עשה תעמולה בחוגים העליונים לרעיון הציוני. כפי שספר לי בריינין, היה שמריהו הלוי הגורם לנסיעתו הוא לאמריקה. מפיו שמע וקבל מושג חי ובהיר, מה שלא ידע מראש אף על פי שעמד בכתובים ונפגש עם סופרים ואנשים מפורסמים מארצות הברית, מגדל האפשריות הנצורות וטמונות ביהדות האמריקאית ההולכת ומתגבשת לחטיבה הראויה להתכבד בפני עצמה. ובריינין בעצמו לכתחלה לא בא הנה אלא לתור את הארץ החדשה, להתודע אל הישובים ומוסדותיהם התרבותיים והעומדים בראשם. ואולם יותר ממה שחכה בא לו ויותר ממה שפלל לראות ראה. נלהב ונפעם מקבלות הפנים הנזהרות וההפגנות שנערכו לכבודו, אל הסופר העברי, בכל מקום בואו בתורו את הארץ, לא יכל לאוור לו מושב יותר נודח ומבטיח לעתיד מאשר בארץ הברוכה הזאת. והחזיקו הסופרים העברים, חברי אגודות עבריות, ציונים וסתם משכילים שהנצוץ העברי עוד לא כבה בקרבם בראובן בריינין שיקרא שמו עליהם ושמעוהו לקצינם. בלב כלם קננת ההרגשה שעתידיה התנועה העברית להתפשט בארץ כשיעמוד בראשה אדם בעל שיעור קומה כמוהו. בזמן קצר הרי הספיק לרכוש לו מעריצים וחסידים גם באותן הספירות שהשפה העברית היתה זרה להם או לא האמינו בישותה ועתידיה. הוא היה אורחם של בעלי הון ובעלי השפעה. כמה מהעסקנים והרביים המפורסמים מכת הריפורמים הזמינוהו בטרקליניהם, באולמיהם והיכלותיהם והאזינו למדברותיו. התחיה הלאומית והספרות העברית היו על פי רוב הציר אשר עליו נסבו שיחותיו ונאומיו. ביחוד נשאו עינם אליו הצעירים שכסופרים העברים שנתגלגלו לאמריקה. בכליון עינים ממש חכו לקראת הבמה העומדת להבנות. ראובן בריינין נודע מאז לשושבינם של סופרים צעירים בחדרי הספרות. ברעות ואחזה קרב תלמידי רחמים עולי ימים, אמץ את רוחם וסמך ידו עליהם אם הכיר בהם כשרונות ליצירה בספרות ובמדע. כמבקר המומחה בדורו דעתו המכרעת הביאה לידי בשול הרבה כחות רעננים. באמת דור של סופרים גדול וטופח על ברכיו. ומדה זו, שלא רבים מסופרי ישראל החזיקו בה. לא עזבתהו כל ימיו. ויש לציין, כי ראשית מפעלו הספרותי באמריקה היתה עריכת קבץ שירים של משוררים מתחילים. כשבאו לפניו הסופרים הצעירים עם שיריהם בידיהם לשמוע משפטו לא רק שנענה להם אלא בחר מהם את

הטוב והראוי לדעתו וצרר מהם „זר פרחים לא גדול“ להגישם לפני הקוראים העברים באמריקה ולאמר להם „הרי לכם משלכם, משלכם ממש“. בריינן שמח על „חבריו לעט“ וקרא לקבץ שיריהם בשם „סנונית“, בהיותה „הסנונית העברית הראשונה באמריקה“. ולא זו אלא שבני החבורה הזאת „בעלי חלומות וכלם המה מבני התחיה השואפים לתחית שפתנו וספרותנו“ היו בעיניו מעין „הבטחה רבה“ לעתיד. בכח הפנטסיה העצומה שלו נבואה נזרקה מפיו שאפשר כי בחבורה זו „נמצא גם נשר-לעתיד, נשר לכשיהיו התנאים הנוחים הדרושים לגדול כנפיו הרחבות, החזקות“, לתולדות הספרות העברית באמריקה אופינית היא הקדמת העורך לקבץ השירים הלז. בה הוא מדבר על הנסיונות השונים שנעשו בארץ החדשה לבנות במה להספרות העברית וללא הצליחו משום „שהבונים את הבמות לא היו מוכשרים לתפקידם אשר נטלו על עצמם“. נוסף לזה „חסרון כשרונות עברים מגדולי קרקע, פגימת החוש הצבורי ולקוי נשמתם של העמלים בבנין הבמה העברית הן הן שגרמו לתרבנה של אותה הספרות העברית בתכניותיה השונות שהורתה ולידתה היו באמריקה“. אך ברי לו „שתנאים נוחים יש באמריקה לתחיה העברית, נמצאים גם כשרונות בקרב בני הדור שגודלו וחונכו באמריקה החפשית, והיהדות האמריקאית שהיתה עד עתה בבחינת מקבלת, שמשלה אין לה כלום, וזהא בקרוב משפיעה על הארצות האחרות. באמריקה הרי מתפתחים הדברים במהירות רבה“.

מתוך אמן ובטחון בכחות הארץ וכחות עצמו נגש ראובן בריינן לבנין הבימה העברית, „הבימה שלא תהא בבחינת „סכה גופלת“ או בבחינת „קיקיון דיונה“ כי אם כהיכל ספרותי, כמקדש לרעיון התחיה, ובניו על אשיות חזקות“. נוסד על ידו „הדרור“, שבועון חברתי-מדיני, ספרותי ומדעי, ושום עתון לפניו לא זכה לקבלת פנים כל כך לבבית. בכל החוגים העברים נתקבל בהתלהבות ובדאגות גמורה, שהילד החדש יהיה בן קימא. לכבוד צאת הגליון הראשון נערכו חגיגות בערים שונות. אולם „הדרור“ לא הוציא אף שנתו. בגליון התשיעי, כתשעה שבועות אחרי הוסדו, התחיל בריינן כותב מאמרים „בשביל הדרור“ בבקשה „לגבורי התחיה העברית באמריקה“ לא לעזוב אותו לבדו על שדה המערכה ולהציל את הבמה העברית היחידה העומדת לנפול. ההצלחה לא באה. אחרי פרפור בין החיים ובין המות עוד ששה שבועות יצאה נשמתו.

רבה היתה האכזבה כשחדל „הדרור“ להופיע. ידידיו ומעריציו של העורך וגדודי העברים שיגעו וטרחו להרבות מספר החותמים בעריהם פניהם חפו ולבם פג מכאב ויגון. וראובן בריינן כאלו תורד פתאם משאתו. פנה זיוו פנה הודו. ולא עוד אלא שהטילו עליו אשמות מאשמות שונות, דברים אשר לא כן, כאילו מעל בקדש ובזבו אוצרות כספים שנתנו לו לפקדון. בריינן כבש פניו בקרקע ולא השיב אף חורפיו דבר. אולם בראש המאמינים בתומתם, כי באמת נוסד „הדרור“ על בסיס מוצק, שקיומו איתן ויארץ ימים אם רק יראה על פני חוץ רחיה בריינן בעצמו. אלא שטעה בחשבונה. לא הבדיל בין חזון ומציאות, בין

אמרים למעשים ובנדיבים שם מבטחו. אמן ואיש רוח, אנין דעת ואסטנים על פי מזגו לא רק שלא היה איש מעשי אלא לא יכל לעמוד אף על הלך הרוח של אנשי המעשה, ביחוד אלו אשר באמריקה. הוא היה בעל חלומות ודמיונות, רווי פנטסיה עשירה שהמריאה שחקים והעפילה אל על. חלומות ודמיונות אפפוהו סבבוהו כל ימי חייו והוליקוהו גם שולל. בהיותו נוח להתרשם ולהרפעל יש שראתה צל הרים כהרים. לא התחשב את המציאות אף כשבא וטפחה על פניו. ורעה חולה מזו שמדד אישים ותזיונות בעולם החדש באמת המדה של אירופה המערבית והטיל על עצמו את התפקיד של מנהיג ודבר — ויהא זה של התנועה דעברית — בטרם שסיפק היה בידי להרזאקלם, להסתגל אל תנאי הארץ ויושביה ולהעריך דברים כהויתם.

ראובן בריינין רצה לברוא תקופה חדשה ורבת עלילה לספרות העברית באמריקה, לניר לה גיר בארץ לא זרועה. קדמת התחיה העברית, שהיה אחד ממניעי גלגליה בעולם הישן, היתה לנגד עיניו. כונתו הרצויה נבעה מתוך חבה וזיקה עזה לתרבות העברית. עול גדול נעשה לו איפוא כשחשדוהו בכונות בלתי כשרות. וכלום לעדות הוא צריך? אני הגבר עמדתי על יד ערשו של „הדרור“ מיום שחזה שמש עד סגירת עיניו. בבואי לארצות הברית עסוק היה בריינין בההכנות ודבר על לבי להשתתף בעריכת השבועון בתור חבר המערכת. עוד חבר במערכת היה הפרופיסור המנוח קספר לוי'ס, בלשן עברי מובהק. הוא היה ה„אמריקאי“ בחוט המשולש שלנו בדעתו את השפה האנגלית על בוריה. לפני נגלו כל התעלומות והנסתרות. כל רז לא אנס לי. היינו כל כך קרובים זה לזה שבריינין לא הפיל ממני שום דבר. ידעתי את ההבטחות שנתנו לו ושמות האישים שערכו את קיומו של „הדרור“. די להזכיר, כי מאילי הכסף שהיו מן המעונינים היו יוליוס רוזנוולד ומרבי ההשפעה בזמנו הד"ר עמיל ג. הירש, המטיף הריפורמי הידוע משיקאגו. גר הייתי באמריקה, עוד לא ידעתי ארח היהודים האמריקאים, אף הגדולים שבהם, אם הן שלהם הן ולאן שלהם לאו. כשהייתי מפקפק או מהסס לפעמים בדברים שבינו לבין המבטיחים או בדברים שנראו לעניות דעתי לגוזמאות ובלתי ריאליות, יורגי פרק בתורת הנפש של יהודי אמריקה שלפי דעתו כבר חקר לרוחם ועמד על תכונתם. מענין, כי אחרי תורו את הארץ חשב בריינין את עצמו למומחה בעניני היהדות האמריקאית כאלו נהירין לו שביליה כשבילי ניו-יורק שהיינו משוטטים בהם או בתי הקהה שהיינו מבליים בהם שעות ארוכות. סמוך ובטוח היה שמשאלותיו תמלאינה כשיופיע הגליון הראשון וראו את פעלו. כאן לא המדרש עיקר אלא המעשה. האמריקאים אוהבים ארגון ומעשים. גם מספר החותמים ירב לא במאות כי אם באלפים. הרי אין לך עיר שאין שם יהודים, והארץ כה גדולה ורחבה, ורב מאד, הרבה יותר מאשר שערך מספר יודעי עברית המשתוקקים לדבר עברי חדש. אולם לא ארכו הימים וראובן בריינין הקיץ מחלומי המתוק והנעים. יצא דהגליון הראשון, השני, השלישי, הרביעי, וגם החמישי, ולא נענו לו. הנדיבים

אשר עליהם השליך יהבו עמדו מרחוק. הד"ר הירש, למשל, לכתחילה פטר את עצמו באמתלאות שונות, אבל אחרי כך לא מצא לנחוץ אף להשיב דבר. כשהחלומות שוא דברו וההבטחות לא נתקמו, פנה בריינן בצר לו אל ימין ואל שמאל, אל העסקנים הלאומיים והציונים המושבעים שגם הם הבטיחו לו עזרתם ונתחממו לאורו בראשית ימי בואו, אבל כלם עזבוהו לנפשו והגידו לו בראשם. זוכרני, אחרי ישיבה שבה השתתפו עסקנים ידועים עם ד"ר מגנס בתוכם ועלתה בתהו, נשארו שלשתנו, בריינן, יוסף ברונדס ואני. יוסף ברונדס היה במובן ידוע תקיף וידוע גם בספירות העליונות של ראשי היהודים בניו יורק. בריינן שפך לפניו כל מרירות רוחו וכד רתח התרה בו שנפילת „הדרור" תביא קץ לחייו. אז יקום יוסף ברונדס מעל כסאו, זקף את קומתו הגבוהה ונגש אל בריינן ובעינים חודרות געוצות אל תוך עיניו קרא: אם באמת תמות, בריינן, הריני מבטיחך בהן צדקי שאכין לך לוויה יותר גדולה ויותר נהדרה מזו של יעקב גורדין שלא נראתה כמותה בארצות ניו-יורק.

לכת המדמה הנפרו של ראובן בריינן שצור אותו בתקף בכנפיו יש ליחס את נטיתו היתרה אל הקומוניזם הרוסי. אך מי שחושב אותו לקומוניסטון גמור, לאחד מעבדי סטאלין ועושי רצונו, אינו אלא טועה. הבולשיביות שמגרה לארץ את הצאריזם בקריאת דרור ליושבי רוסיה והיהודים בתוכם, לקחה את לבבו שבי והתברך בה כמו שהתברכו בה כל אוהבי חפש ושיוון. מוקדם היה משנוי הנמרץ שחל במצב היהודים המדיני. דבר זה בלבד די היה לקרבהו אל השכינה הסוביטית. זכרונות ימי נעוריו נגולו לפניו כשראה מצוקת בני עמו וגם עליו עברה הכוס. בעודנו צעיר לימים נשאהו רגליו למוסקבה. אך לא נתנה לו זכות הישיבה בעיר הקדושה הלזו אלא כשרשמהו ק. ז. ויסוצקי, בעל מסחר הטא הידוע, בפנקסי הממשלה למשרתו הפרטי. בזכות זו מוכרח היד לקבל מרותו של אדוניו, וכשפרצה מריבה ביניהם הדיחהו „בעל הגילדיה הראשונה" משאתו וגורש מן העיר. הרפתקאות רבות עדו עליו בבירת רוסיה בהיותו קשור עם „המליץ" ותלוי בחסדי דהארן. והנה בבוא בריינן לרוסיה הבולשבית זכה אפילו ללון בהיכל הצאר בליבדיה אשר בקרים, העירה שלפנים נאסרה אף הכניסה לתוכה לבן ישראל. בריינן התרשם במדה מרובה משרי צבא עליונים שאחדים מהם היו מבאי ביתו בברלין בהיותם תלמידי בתי המדרש הגבוהים בגרמניה ונסו כחם בספרות העברית. לא היה קץ להתפעלותו כשנדברו גם באידית בשעת מסבה בביתו של לזנאצ'ארסקי, שר ההשכלה. בריינן היה מרבה לספר על מקרים ובני מקרים כאלה שלכאורה קלי ערך הם אבל גדולה היתה פעולתם על דמיונו, בשווותו את היום ליום אתמול. לפיכך קל לשער, שראה זאת המאורות אבל לא את הצללים. אם צללים העיבו גם עליו לא התפטר מן הסיסמא הידועה שלא ביום אחד יולד גוי ולא בין לילה ישונה משטר בן מאות שנה. ונחש ינחש כי קץ יבוא להרדיפות והנגישות כלפי השפה העברית, הדת והציוניות, שלא באו אלא על ידי היהודים בעצמם, אותם היהודים שעלו לגדולה במשטרה וכחשו במוצאם, אבל יד

הממשלה נקיה. די היה לו ששרי ממשלה גבוהים הבטיחוהו שלבם טוב לישראל ושהאנטישמיות הולכת ונמחית מן הארץ.

התורה הקומוניסטית היתה קרובה לרוחו של בריינין, זאת התורה המיוסדה על חירות, אחזה ושיוון, אבל לא הקומוניסטים שעשו את התורה פלסטר או קרדוס לחפר בו. עוד יותר, בשעה שהתיחס ברגש של הוקרה והערצה לקומוניסטים מזרע עשו היה עוין את הקומוניסטים מזרע היהודים, הני בריוני שבגדו בעמם ועשו לשמצה ולדראון קדשי ישראל. ביחוד בז ולעג להקומוניסטים היהודונים בניו־יורק, אף על פי שחלו בו כבאילן גדול. נפשו היפה קצה בהם ובחברתם. לא ידעתי אף אחד, גם מיחידי הסגולה שלהם, שהיה ממקורביו, בעת שבאי ביתו היו על פי רוב סופרים עברים, לאומיים וציונים. והוא היה איש רעים להתרועע, אוהב חברות ומסבות ומקבל כל אדם שבא בקרבתו בסבר פנים יפות. הנצוץ העברי בער בקרבו בכל חומו. אם כי לא נזהר במצוות המעשיות, הקלות והחמורות, היה מכבד את החגים והמועדים, ערך סדרים בלילות פסח, ומנע את עצמו מלפגוע ברגשות הדתיים של בני עמו או לחלל את הקדש בפרהסיא.

ראובן בריינין נשאר נאמן לאידיאליו העברים שמלאו את חושיו כל ימי חייו ועד יומו האחרון לא הפר בריתו את ארץ ישראל שלה הקדיש מיטב כחותיו ושנותיו. כמדומני ששום סופר עברי לא הרבה לכתוב על הציוניות כמוהו ולא היה איש שידע כל כך היטב את הארץ והאישים הפועלים בקרבה, את קברניטיה ודבריה, סופריה ועסקניה, בקטן וכגדול. בשובו מרוסיה שנסע שמה לחקור ולראות בעיניו את הקולוניזציה היהודית על פי התכנית הסובייטית דרש וכתב לשבחה וגם השתתף בתעמולה לטובת הישוב היהודי. פניו נראו לעתים על אותו הדוכן שעליו עמדו רגלי הקומוניסטים שונאי ציון. ביסוד המושבות החקלאיות ראה אתחלתא דגאולה ליהודי רוסיה הדוויים וסחופים. אָמנם הוא רָאָה רק ראשיתן שעדיין היתה מצערה, אבל נפתה להאמין, כמו שהאמינו אחרים, כי אחריתן תשגה ורוח והצללה יעמוד לרבבות אחינו. גם פה שחקה לו הפנטסיה שלו, כי מהן תצמח רפובליקה יהודית, כפי שנחשו לה דמושל־ים הסובייטים, והיו יהודי רוסיה כקבוץ גדול ודחשוב יושב על אדמתו כיתר העמים המיוחדים ללשונותיהם ולגזעיהם על אדמת רוסיה הרחבה. ויחר אף הציונים והעברים על מי שהיה סגן ההסתדרות הציונית באמריקה שנתן יד לפושעים והלך לעבוד אלהים אחרים. אולם המשטינים והמקטרגים שסביב שתו עליו לא ירדו לסוף דעתו ורוחו והרחיקו לכת בקנאותם היתרה עד כדי להוציאהו מכלל ישראל. בריינין היה ציוני מדיני. מדינת יהודים היתה לו עיקר. מוקסם ועומד היה מהצהרת בלפור בשעתה שעתידה היתה להחיש בנין הארץ. אנגליה עכבה את הגאולה, בתתה להצהרת בלפור פרושים חדשים והחלה להסיג גבול־ות הארץ ולשים מכשולים על דרכי העולים עד כדי נעילת שערים. בנין הבית הלאומי בא עד משבר. בריינין שידע ענות בני עמו והתלהב מאד מהרעיון של צל „מדינה עצמאית” כביכול, הוא

בעצמו בא עד משבר עם המשבר הציוני של „המדינה היהודית“ המאוכזבת ולא קם בו עוד רוח להתעודד.

חיי ראובן בריינין היו מלאים חליפות ותמורות, עליות וירידות, שיש להפכן לכמה פנים ולדרשן לשבח ולגנאי. אבל בכל גלגוליו ולבטיו לא הניח את העט העברי מידו וזאת היא תהלתו. בכל מקום שגלה גלתה השכינה העברית עמו. השפה העברית והספרות העברית בהן היו כל חיי רוחו והוא עשה להן אזנים גם באמריקה.

אמריקה העברית זכר תזכור את ראובן בריינין על הטוב שהנחיל לה ביד רחבה.

ושינגטון.

